

УДК 658.1:[338.2:005.6/.7]

Євген Іванович ЦІКАЛО

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Львівський національний
університет ім. Івана Франка, Україна, e-mail: tsikala@ukr.net,
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8051-9299>

ПОЄДНАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ І САМООРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД

Цікало, Є. І. *Поєднання інтеграції і самоорганізації управління діяльністю суб'єкта господарювання : теоретичні основи та концептуальний підхід.* Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць / За ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 2-3 (70-71). С. 179–187.

Анотація. У статті викладено теоретичні основи і концептуальний підхід до поєднання процесів інтеграції і самоорганізації в межах здійснюваних бізнес-процесів і формування стану суб'єкта господарювання, з позиції інформаційно-економічного контексту управління. Мета дослідження полягає у виробленні теоретико-концептуальних положень з втілення процесів інтеграції в процесах самоорганізаційного управління на інформаційно-економічній основі набуття бізнес-процесами інтегративних якостей-ознак та врахування впливу інтеграційного чинника на стан суб'єкта господарювання. Виходячи з методологічних положень теорії синергетики про обов'язковість семантичного змісту інформації для генерування синергетичного ефекту в самоорганізаційних (рефлексивних) управлінських процесах, обґрунтована необхідність надання інформації антропоморфічних якостей, в ролі яких виступатимуть економічні властивості управління. Визначені якісні інформаційні і економічні властивості управління, які обумовлюють ведуче позиціонування інформаційно-економічного виду інтеграції в інтеграційному базисі управління. Властивості «імплементуються» через інтеграційний базис в рішеннях із самоорганізаційного управління інтегрованими бізнес-процесами і комплексним («економіко-інтеграційним») станом суб'єкта господарювання. Визначені умови-чинники інтеграційно-самоорганізаційної концептуалізації управління на інформаційно-економічній основі формування синергетичного ефекту діяльності суб'єкта господарювання. Практична цінність результатів дослідження полягає в тому, що завдяки інформаційно-економічній параметризації і оцінці вигідності інтегрованих бізнес-процесів прийматимуться рішення із цілеспрямованого самоорганізаційного досягнення стану гомеостатичної рівноваги з відповідними економіко-інтеграційними характеристиками (показниками) стійкості. Для реалізації теоретичних і концептуальних положень симбіозу інтеграції і самоорганізації управління сформульовані передумови розробки – загальносистемні властивості інтегрованого інформаційно-економічного інструментарію самоорганізаційного управління діяльністю суб'єкта господарювання.

Ключові слова: бізнес-процес; інтеграція; інструментарій управління; самоорганізація; стан суб'єкта господарювання; система управління.

Евгений Иванович ЦИКАЛО

кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита, Львовский национальный
университет им. Ивана Франко, Украина, e-mail: tsikala@ukr.net,
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8051-9299>

СОЧЕТАНИЕ ИНТЕГРАЦИИ И САМООРГАНИЗАЦИИ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СУБЪЕКТА ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД

Цікало, Є. І. *Сочетание интеграции и самоорганизации управления деятельностью субъекта хозяйствования : теоретические основы и концептуальный подход.* Вестник социально-экономических исследований : сб. науч. трудов / Под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. Одесса : Одесский национальный экономический университет. 2019. № 2-3 (70-71). С. 179–187.

Аннотация. В статье изложены теоретические основы и концептуальный подход к сочетанию процессов интеграции и самоорганизации в пределах осуществляемых бизнес-процессов и формирования состояния субъекта хозяйствования, с позиции информационно-экономического контекста управления. Цель исследования заключается в выработке теоретико-концептуальных положений по воплощению процессов интеграции в процессах самоорганизационного управления на информационно-экономической основе приобретения бизнес-процессами интегративных качеств-признаков и учете влияния интеграционного

фактора на состояние субъекта хозяйствования. Исходя из методологических положений теории синергетики об обязательности семантического содержания информации для генерирования синергетического эффекта в самоорганизационных (рефлексивных) управленческих процессах, обоснована необходимость предоставления информации антропоморфических качеств, в роли которых выступают экономические свойства управления. Определены качественные информационные и экономические свойства управления, обуславливающие ведущее позиционирование информационно-экономического вида интеграции в интеграционном базисе управления. Свойства «impleментируются» посредством интеграционного базиса в решениях по самоорганизационному управлению интегрированными бизнес-процессами и комплексным («экономико-интеграционным») состоянием субъекта хозяйствования. Определены условия-факторы интеграционно-самоорганизационной концептуализации управления на информационно-экономической основе формирования синергетического эффекта деятельности субъекта хозяйствования. Практическая ценность исследования заключается в том, что благодаря информационно-экономической параметризации и оценке выгоды интегрированных бизнес-процессов, будут приниматься решения по целенаправленному самоорганизационному достижению состояния гомеостатического равновесия с соответствующими экономико-интеграционными характеристиками (показателями) устойчивости. Для реализации теоретических и концептуальных положений симбиоза интеграции и самоорганизации управления сформулированы предпосылки разработки – общесистемные свойства интегрированного информационно-экономического инструментария самоорганизационного управления деятельностью субъекта хозяйствования.

Ключевые слова: бизнес-процесс; интеграция; инструментарий управления; самоорганизация; состояние субъекта хозяйствования; система управления.

Yevhen TSIKALO

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Audit,
Ivan Franko National University, Lviv, Ukraine, e-mail: tsikala@ukr.net,
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8051-9299>

COMBINATION OF INTEGRATION AND SELF-ORGANIZATION OF BUSINESS ENTITY'S ACTIVITY: THEORETICAL PRINCIPLES AND CONCEPTUAL APPROACH

Tsikalo, Ye. (2019). *Combination of integration and self-organization of business entity's activity: theoretical principles and conceptual approach*. Ed.: M. Zvieriakov (ed.-in-ch.) and others [Poiednannia intehratsii i samoorganizatsii upravlinnia diialnistiu subiekta hospodariuvannia: teoretychni osnovy ta kontseptualnyi pidkhid; za red.: M. I. Zvieriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin, Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 2-3 (70-71), pp. 179–187.

Abstract. The article presents the theoretical bases and conceptual approach to combining of integration and self-organization processes within the framework of ongoing business processes and business entity state formation, from the standpoint of information and economic management context. The purpose of research is to develop a theoretical and conceptual provisions for embodiment of integration processes in the self-management processes on the basis of information-economic acquisition by the business processes of integrative qualities-signs and taking into account of integration factor influence on the business entity state. Based on the methodological principles of synergetic theory about the mandatory semantic content of information to generate a synergistic effect in self-organizing (reflective) management processes, the necessity of anthropomorphic qualities information providing, which will be played by the economic properties of management, is substantiated. The qualitative information and economic properties of management, which determine the leading positioning of information-economic type of integration in the integration basis of management, are defined. Properties are «being implemented» through an integration basis in self-organizational management decisions by integrated business processes and complex («economic-integration») state of business entity. Conditions-factors of integration-self-organizational conceptualization of management on information and economic basis of the synergetic effect formation of business entity activity, are defined. The practical value of research results is that due to the information-economic parameterization and assessment of the benefits of integrated business processes, decisions will be made on purposeful self-organizational achievement of the homeostatic equilibrium state with a corresponding of economic and integration characteristics (indicators) of sustainability. For theoretical and conceptual provisions implementing of the symbiosis of management integration and self-organization, the development preconditions are formulated – the system-wide properties of integrated information and economic tools of self-organization management of the business entity activity.

Keywords: business process; integration; management tools; self-organization; state of business entity; management system.

JEL classification: D890; M110

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(70-71\).2019.179-187](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(70-71).2019.179-187)

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасне управління діяльністю суб'єкта господарювання (СГ) відбувається в інформаційно-комунікативному середовищі, яке динамічно і різноманітно змінюється, репрезентуючи і пропонуючи нові можливості провадження господарських процесів (бізнес-процесів). Самоорганізаційне адаптивне функціонування СГ в просторово-часовому вимірі потребує пошуку рішень, які давали б змогу, серед різноманіття флуктуацій та ентропійності в середовищі-системі, бути успішним учасником протікання динамічних трансформаційних подій. Такі рішення перебувають сьогодні в площині інформаційної економіки та економіки знань, а їх ефективність залежить від того наскільки повно будуть використані інтеграційні можливості реалізації бізнес-процесів.

В теперішній час суб'єкт, розробляючи і втілюючи економічні плани, входить в бізнес-середовище з двома пов'язаними наративами:

- інтегруватися в ньому, що дає змогу прагматично раціоналізувати свої процеси (зовнішні і внутрішні процеси, підпроцеси), з отриманням економічної вигоди від спільності, уніфікації, погодженості та когерентності зв'язків;
- постійно перебувати в самоорганізаційному «тонусі», щоб утримуватися і розвиватися в своєму сегменті, чи гнучко адаптуватися до змін, враховуючи чатуючу на нього невизначеність, як ентропійну властивість інформаційного простору динамічно змінюваного середовища.

Отже, врахування самоорганізаційного та інтеграційного чинників управління, з акцентом на його інформаційно-економічний контекст, стає передумовою ефективних рішень за бізнес-процесами.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Інтеграційну проблематику управління в організаційному і стратегічному аспектах управління розвитком суб'єктів господарювання та інформаційної інтеграції збалансованої системи показників досліджували на теоретико-методологічному рівні М. О. Кизим, А. А. Пилипенко, В. А. Зінченко [1; 2]. Інтегративний механізм самоорганізації промислових підприємств, який являє собою сукупність організаційного (як ведучого, головного), економічного, мотиваційного, інформаційного субмеханізмів, запропонований Ж. О. Єрмаковою і О. В. Шестаковою [3]. Ключові завдання інтегрованого інформаційного забезпечення управління економічною стійкістю підприємств, що вирішуватимуться обліковою функцією через інтеграційні процеси, визначені Н. О. Лохановою [4]. Прикладна технологічність бізнес-процесів ґрунтується, з одного боку, на засадах інформаційної інтеграції, для досягнення більшої економічної віддачі, а, з іншого, – надає можливість відносно необмеженого пошуку вигідних економічних рішень. Підтвердженням цього є праці в галузі розробки інтегрованих інформаційних технологій і управління бізнес-процесами [5; 6; 7]. Результати, досягнуті в цих галузях знань, вирішують прикладні технологічні питання інтеграції процесів діяльності, але реалізація на практиці таких технологічних рішень потребує додаткових розробок з ідентифікації інтеграційних ознак в бізнес-процесах, запобігання виникненню дезінтеграційних ситуацій, встановлення зв'язків між інтеграційними і самоорганізаційними процесами управління діяльністю СГ. Враховуючи результати дослідницьких напрацювань в сферах інтеграції і самоорганізації управління та тенденцію до взаємопроникнення цих сфер, постає необхідність у продовженні досліджень з пошуку підходів до формування інтеграційної субстанції базування управління в ув'язці з її впливом на зростання самоорганізаційної спроможності СГ до вдосконалення і розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Успіх СГ значною мірою залежатиме від того наскільки механізми та інструменти його системи управління забезпечуватимуть зовнішньо-внутрішню інформаційно-економічну інтеграцію, а також готовність і спроможність вчасно самоорганізуватися в конкурентному середовищі. Тому актуальним залишається розвиток теоретико-концептуальних основ поєднання інтеграційного і самоорганізаційного підходів до управління в інформаційно-економічному контексті керованості бізнес-процесами і станом суб'єкта.

Постановка завдання. Враховуючи викладені вище проблемні аспекти управління діяльністю СГ, виникає необхідність у створенні в системі управління суб'єкта інтеграційної платформи (базису) з інформаційно-економічним «фоном», як інтерфейсом зв'язків і взаємодії елементів системи. Фундаментальною (в теоретико-методологічному аспекті) основою платформи виступатимуть інтегративні якості властивостей системи, набуті завдяки її емерджентній спроможності та ґрунтовані на принципових інтеграційних засадах [8]. Вони створюватимуть передумови-чинники для втілення інтеграційних вимог бізнес-процесів та набуття інтеграційних ознак за допомогою інтеграційних процесів.

Інформаційно-економічний «акцепт-вимір» інтегрованих рішень, які розробляються і реалізуються на інтеграційній платформі, даватиме змогу здійснювати «цільово-функціонально-організаційне» управління бізнес-процесами, задіюючи інтеграційні процеси на основі прикладної інформаційно-технологічної підтримки рішень. Враховуючи вплив інтеграції на підвищення ефективності управління, створюються можливості здійснювати в точках інтеграції самоорганізаційне керування формуванням і регулюванням стану суб'єкта, на основі інформаційно-економічного оцінювання такого впливу. Отже, життєвий цикл суб'єкта, як і його системи управління, ставатиме все більш прийнятним для забезпечення розвитку. Мета статті полягає у розробці теоретико-концептуальних положень втілення інтеграційних процесів в самоорганізаційному управлінні на інформаційно-економічній основі (базі) набуття бізнес-процесами інтегративних якостей та впливу інтеграційного чинника на формування стану суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначимо вимоги до теоретичних основ управління, щоб задовольнити інформаційно-економічні потреби запитів на інтеграцію діяльності СГ через інтеграційну платформу базування самоорганізаційного управління.

Подамо концептуальне бачення означеної проблематики схематично, за допомогою рис. 1. Виділимо якісні властивості, як характеристичні ознаки-маркери, інформаційної та економічної складових частин інтеграційного базування (на платформі) управління. До інформаційних якісних властивостей належатимуть: інформаційно-сприймальна (образна); комунікативно-обмінна; знаннєво-утворювальна (знаннєвотвірна-генерувальна); ресурсно-накопичувальна; продукційно-перетворювальна; енергетично (імпульсно)-впливова (дієва); історично (часово, хронологічно)-плинна. Економічні якісні властивості будуть представлені такими: змістовно-образна; порівняльно-оцінювальна; аргументно-переважувальна (доцільнісна, прагматична); критично-безпекова.

Поєднання наведених вище властивостей («всіх з усіма») утворюватиме інтегровані інформаційно-економічні якісні властивості, які проектуватимуться на елементи («акцептуватимуться» в ключових маркерах) загальної схеми інтеграційно-самоорганізаційного концепту управління.

Концептуалізація управління діяльністю СГ передбачатиме врахування таких основоположних умов-чинників:

- обираючи вид управління необхідно врахувати: вплив інтеграційного чинника на самоорганізацію системи управління; зв'язок внутрішнього і зовнішнього управління в інтегрованому просторово-часовому охопленні системою діяльності СГ, що не виключатиме комбінування різних видів управління;
- інформаційно-економічна інтеграційна основа управління забезпечуватиме наскрізне об'єднання в інтеграційній платформі-базисі всіх видів інтеграції, тобто, на інформаційно-економічній (як комбінований) вид інтеграції замикатимуться такі види як цільова, функціональна, організаційна, інструментально-прикладна інтеграція; із змістом видів інтеграції можна ознайомитися в працях [9; 10];
- втілення видів управління на інтеграційній платформі-базисі буде якісно іншим рівнем розвитку управління, який можна охарактеризувати як виникнення особливого виду – «інтегрованого управління», що складатиме окремий теоретико-методологічний предмет дослідження;

- для врахування інтеграційного чинника у здійсненні бізнес-процесів, тобто набуття ними специфікованих, відповідно до змісту процесів, інтеграційних ознак за видами інтеграції та перетворення їх в інтегровані бізнес-процеси (господарські інтегровані процеси), необхідно виокремити інтеграційну якість діяльності СГ в інтеграційний процес (-и); відповідно у процесі самоорганізаційного управління повинен враховуватися перманентний зв'язок інтеграційних процесів і бізнес-процесів;
- утворення інтегрованого бізнес-процесу передбачає прийняття учасниками економічно взаємовигідних рішень на основі опрацювання інформації про їхні можливості і пропозиції; отже, комбінований інформаційно-економічний вид інтеграції виступає ведучим у пошуку рішень, замикаючи («підтягуючи») на себе інші види, які відображатимуться в ньому і враховуватимуться в оцінко-аналітичних процедурах прийняття рішень;
- поєднання самоорганізаційного та інтеграційного підходів до управління, на інформаційно-економічній основі їх реалізації, дасть змогу цілеспрямовано керувати формуванням економічних і інтеграційних параметрів стану СГ, прямуючи до стійкого стану;
- здійснення самоорганізаційного управління передбачатиме задіяння інтегрованого інформаційно-економічного механізму динамічних управлінських впливів через процеси прийняття і реалізації рішень на інтеграційній платформі-базисі управління; інтеграція інформаційної і економічної компонент механізму відбуватиметься в процедурах прийняття і реалізації рішень; саме в процедурах поєднуюватимуться наведені вище якісні інформаційні і економічні властивості управління та проходитиме відповідна характеристична параметризація рішень стосовно конкретного бізнес-процесу і управлінської ситуації, асоційованої зі станом СГ і його системи управління; локалізація процедур на етапах процесів прийняття і реалізації рішень, повертає до інтеграції інформаційно-економічного інструментарію управління і застосуванню інтегрованих інформаційних технологій, перетворюючи процеси в інтегровані.

Виходячи з викладених вище теоретико-концептуальних положень інтеграційної (в інформаційно-економічному контексті) проблематики самоорганізаційного управління, дослідимо напрями і шляхи їх реалізації.

Згідно з теоретичними основами синергетики, розробленими Г. Хакеном та викладеними у праці [11], відкриті системи, що перебувають під зовнішніми впливами або, в яких відбуваються внутрішні незворотні процеси, самоорганізуються (впорядковуються), перебудовуючи свою структуру, щоб досягнути стану рівноваги (перейти в інший стан) для продовження «життєвого шляху».

Зміна керівного параметра впливу, що спричинила порушення стійкості (яке подається Г. Хакеном як «нерівноваговий фазовий перехід»), відобразилася (за принципом підпорядкування) у нестійкості деякої кількості параметрів порядку («колективних мод»), які описують структуру (макроскопічну) системи. Якщо керівні параметри змінюватимуться у певному діапазоні, то система проходитиме через ієрархію нестійкостей і відповідно змінюваних структур. Вплив виступає як сигнал з керівними параметрами, що призводить до зміни стану, як і до зміни параметрів порядку, внаслідок флуктуацій в системі. Динамічна невизначеність породжує флуктуації (рефлексивну реакцію [12]), які переводять систему з одного в інший аттрактор стійкості стану. Тобто з інформаційної точки зору сигнал містить смислову (змістовну, знанняву) невизначеність. Про смисловий зміст сигналу, тобто його семантику, можна говорити тільки за умови відгуку на нього приймача під час прийняття та визначення його «відносної значущості» (ступеня корисності). В семантичному аспекті морфічне відображення сигналу доповнюється антропоморфічною якістю – економічною властивістю з вагою значущості, що дозволить приймати і реалізовувати рішення з впорядкування структури і досягати (завдяки аттракторно визначеній найбільшій значущості) стійкості стану.

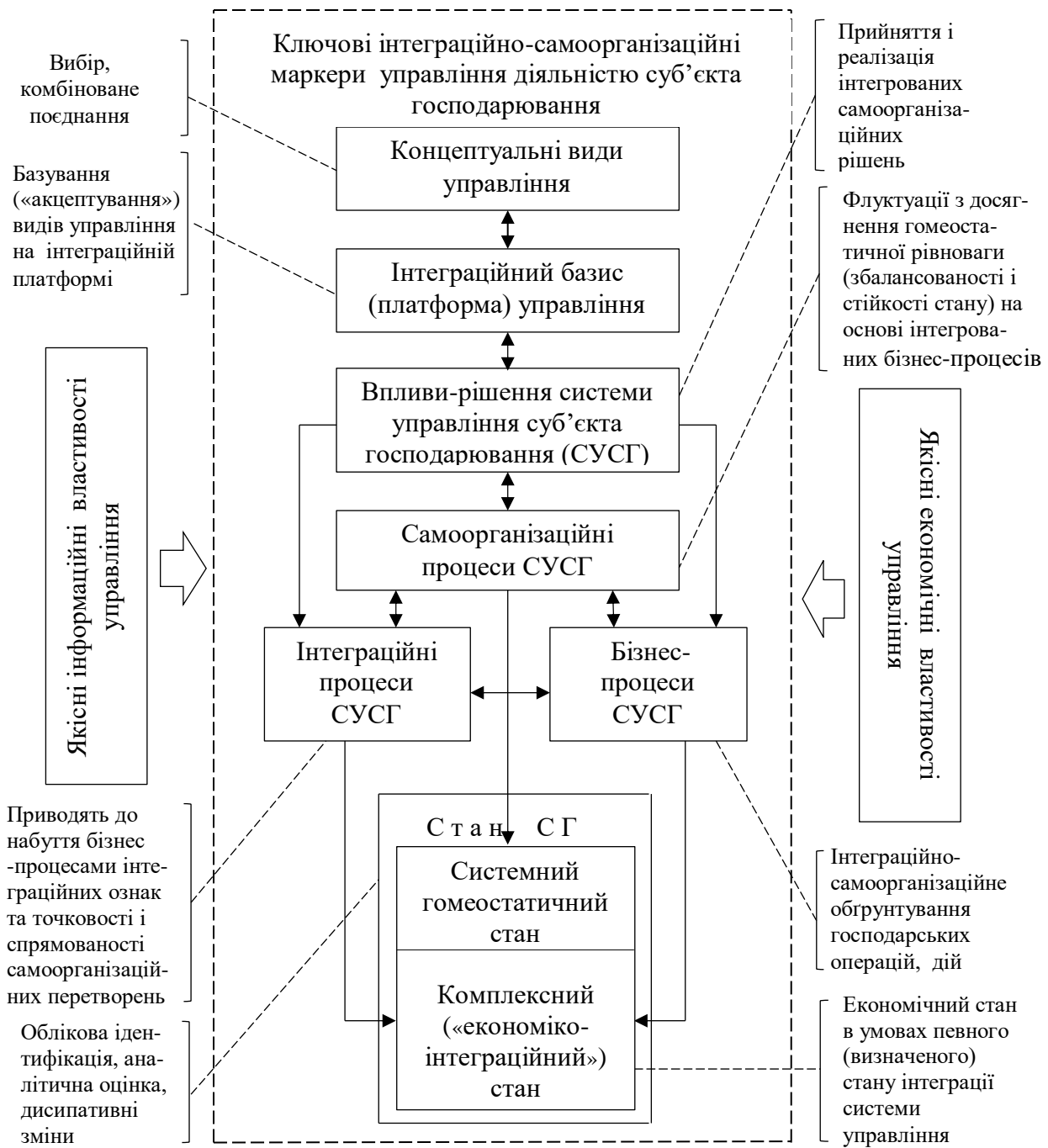

Рис. 1. Загальна схема інтеграційно-самоорганізаційного концепту інформаційно-економічного управління діяльністю суб'єкта господарювання (розроблено автором)

Самоорганізаційне перетворення в системі представлятиметься як синергетичний інформаційний процес, який передбачатиме досягнення врівноваженого стану на основі семантично вивіреного когерентного (корельованого) встановлення параметрів порядку. Такі параметри виступають в ролі «інформаторів» (носіїв інформації з інструментальними засобами ідентифікації, активації для розпізнавання та інтерпретаційного опрацювання), які повідомлять як проводити атракторне (значиме) притягання та сповістять про впорядкований (стаціонарний) стан системи, надавши його інформаційний образ.

З переходом до нового макроскопічно впорядкованого стану виникає синергетичний інформаційний ефект – зменшення-стиснення інформації. Тобто в системі досягається новий контекстно-семантичний рівень інформації для зовнішнього і внутрішнього використання.

Завдяки семантиці реалізується особлива роль інформації «...як свого роду середовища, існування якого підтримується окремими частинами системи-середовища, з якого ці частини отримують конкретну інформацію стосовно того, як їм функціонувати когерентно, кооперативно» [11, с. 45]. Набуття інформацією семантичного змісту стає «... процесом, в якому контексти та їхні відповідності перевіряються, підсилюються або відкидаються знову і знову» [11, с. 52].

Для надання бізнес-процесам емерджентної властивості, що даватиме змогу генерувати синергетичний ефект, необхідно в семантику рішень щодо процесів (з інжинірингу і реінжинірингу процесів) увести інтегративну якість. Бізнес-процеси, супроводжені інтеграційними процесами, стають інтегрованими. Реалізація таких процесів приводитиме до стану системи з параметрами порядку інтегративного характеру. Очевидно самоорганізаційні процеси передбачатимуть перебудову (реінжиніринг) бізнес-процесів, з врахуванням чинника інтеграційних процесів, його властивості конструктивно впливати на ефективність бізнес-процесів. Отже, самоорганізаційні флуктуації задаватимуться управлінськими рішеннями, семантика яких ґрунтуватиметься на значущості економічних переваг інтегрованих бізнес-процесів. Інтеграційний чинник здійснюватиме когерентний стабілізуючий вплив задля врівноваження стану та підсилення інваріантності структури системи управління.

Самоорганізаційні та інтеграційні процеси надають змістовну якість (доповнюють семантичний зміст) бізнес-процесам і стану. Бізнес-процеси стають самоорганізованими інтегрованими, а стан – як такий, що перебуває, внаслідок самоорганізації, у гомеостатичній рівновазі, і має інтегративний і економічний виміри. Тому самоорганізаційні та інтеграційні прояви зміни (трансформації, метаморфози) системи на інформаційному рівні відображатимуться (описуватимуться, ідентифікуватимуться, надаватимуться «інформаторами») в параметрах порядку (в економічних показниках і макро-, мікро- показниках ступенів і ознак самоорганізації та інтеграції) бізнес-процесів і стану.

Семантика дій і подій в управлінні бізнес-процесами і станом набуває антроморфічного характеру в межах прямого і зворотного зв'язків (впливів і реакції на впливи чи рефлексивної взаємодії учасників-агентів) в системі управління. У семантичному змісті враховуватиметься економічна складова управління інтеграцією (на основі аналізу вигід і витрат стосовно інтеграції). Загалом інструментарій самоорганізаційного управління виступатиме як інтегрований інформаційно-економічний (ІЕ).

Виходячи із сформульованих вище засадничих положень, ІЕ-інструментарій управління діяльністю суб'єкта господарювання повинен володіти такими базовими загальносистемними властивостями:

- інформаційно-економічної презентативності впливу на систему управління інтегративних якостей бізнес-процесів і стану, з інтерпретацією якостей в межах зовнішнього і внутрішнього впливів керівних параметрів і параметрів порядку та самоорганізаційної зміни параметрів порядку;
- інформаційно-економічної семантичності когерентного прийняття і реалізації рішень з управління бізнес-процесами і станом по цільовій, функціональній, організаційній структурах;
- врівноважування, спрямованості та стійкотвірної спроможності інструментарію, з формуванням субстанціональної сталості потенційного розвитку суб'єкта господарювання, через інтегровану технологічність інформаційно-економічного поєднання інструментальних засобів і прийомів в процесах прийняття і реалізації рішень.

Такі властивості визначатимуть концептуальні завдання самого інструментарію.

Висновки і перспективи подальших розробок. Узагальнено виведені вище теоретико-концептуальні визначення підґрунтя і конструкції самоорганізації, на інтеграційній платформі, управління бізнес-процесами і станом суб'єкта господарювання. Поєднання самоорганізаційного і інтеграційного чинників управління здійснюватиметься в інформаційно-економічному контексті формування і сприйняття результатів управлінських

впливів, що володіють якісними інформаційними і економічними властивостями. Такий підхід відповідає положенню теорії синергетики, за яким ефект досягається завдяки рефлексивному когерентному опрацюванню семантичного змісту інформації про процеси і стан суб'єкта (системи управління). Ця позиція обумовлює ведуче позиціонування інформаційно-економічного виду інтеграції в інтеграційному базисі-платформі самоорганізаційного управління. Бізнес-процеси стають самоорганізованими інтегрованими на основі економічного обґрунтування віддачі від набуття ними, через інтеграційні процеси, інтеграційних ознак, як інформаційних одиниць інтегративних якостей процесів, з відповідними наслідками впливу на показники стану суб'єкта. Інформаційно-економічна параметризація інтегрованих бізнес-процесів, які перебувають в полі самоорганізаційного управління, створює передумови для нейтралізації дії фактору дезінтеграції і для цілеспрямованого самоорганізаційного формування системного гомеостатично врівноваженого стану – стійкого «економіко-інтеграційного» стану суб'єкта господарювання. Перспектива подальших розробок за даною проблематикою бачиться у створенні інструментарію прийняття і реалізації рішень на засадах самоорганізації та інтеграції управління бізнес-процесами і станом суб'єкта господарювання.

Література

1. Кизим М. О., Пилипенко А. А., Зінченко В. А. *Збалансована система показників* : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. 192 с.
2. Пилипенко А. А. *Стратегічна інтеграція підприємств : механізм управління та моделювання розвитку* : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2008. 408 с.
3. Ермакова Ж. А., Шестакова Е. В. *Интегративный механизм самоорганизации производственно-экономических систем : апробация и оценка эффективности*. Российское предпринимательство. 2017. Т. 18. № 9. С. 1461–1478.
4. Лоханова Н. О. *Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управлінні економічною стійкістю підприємств*. Ефективна економіка. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3484> (дата звернення: 22.05.2019).
5. Информационные технологии в менеджменте (управлении) : учебник и практикум для академ. бакалавриата / Ю. Д. Романова и др.; под общей ред. Ю. Д. Романовой. Москва : Юрайт, 2014. 478 с.
6. Павленко П. М., Філоненко С. Ф., Бабіч К. С. та ін. *Інформаційні системи і технології* : навч. посіб. Київ : НАУ, 2013. 324 с.
7. Татарчук М. І. *Корпоративні інформаційні системи* : підруч. Київ : КНЕУ, 2014. 329 с.
8. Цікало Є. *Формування інтеграційного базису системи управління суб'єкта господарювання. Формування ринкової економіки в Україні*. 2016. Вип. 35. Ч. 2. С. 287–293.
9. Цікало Є. *Структурування інформаційно-економічного механізму прийняття і реалізації рішень в інтегрованій системі управління суб'єкта господарювання. Формування ринкової економіки в Україні*. 2018. Вип. 39. С. 179–189.
10. Цмоць І. Г., Скорохода О. В., Кісь Я. П. *Синтез інтегрованих автоматизованих систем управління підприємством*. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі. 2015. № 829. С. 246–254.
11. Хакен Г. *Информация и самоорганизация : макроскопический подход к сложным системам* / Пер. с англ. Ю. А. Данилова. Москва : Мир, 1991. 240 с.
12. Бакурова А. В. *Самоорганізація соціально-економічних систем : моделі і методи* : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2010. 328 с.

References

1. Kyzym, M. O., Pylypenko, A. A., Zinchenko, V. A. (2007). *Balanced scorecard: monograph* [Zbalansovana systema pokaznykiv: monohrafiia], VD «INZHEK», Kharkiv, 192 s. [in Ukrainian]
2. Pylypenko, A. A. (2008). *Strategic integration of enterprises: management mechanism and modeling of development: monograph* [Stratehichna intehratsiia pidpriemstv: mekhanizm upravlinnia ta modeliuвання розвитку: monohrafiia], VD «INZHEK», Kharkiv, 408 s. [in Ukrainian]
3. Ermakova, Zh. A., Shestakova, E. V. (2017). *Integrative mechanism of production and economic systems self-organization: testing and evaluation of efficiency* [Integrativnyy mekhanizm samoorganizatsii proizvodstvenno-ekonomicheskikh sistem: aprobatsiya i otsenka effektivnosti], Rossiyskoe predprinimatelstvo, T. 18, No. 9, s. 1461–1478 [in Russian]

4. Lokhanova, N. O. (2014). *The development of integration processes as a direction of accounting system development in enterprises economic sustainability management* [Pohlyblennia intehratsiinykh protsesiv yak napriam rozvytku oblikovoi systemy v upravlinni ekonomichnoiu stiikistiю pidpriumstv], *Efektivna ekonomika*, No. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3484> [in Ukrainian]
5. *Information technologies in management* (2014). Ed. by Yu. D. Romanova [Informatsionnye tekhnologii v menedzhmente (upravlenii); pod red. Yu. D. Romanovoy], Moskva, Yurait, 478 s. [in Russian]
6. Pavlenko, P. M., Filonenko, S. F., Babich, K. S. at al. (2013). *Information systems and technologies* [Informatsiini systemy i tekhnolohii], NAU, Kyiv, 324 s. [in Ukrainian]
7. Tatarчук, M. I. (2014). *Corporate information systems* [Korporatyvni informatsiini systemy], KNEU, Kyiv, 329 s. [in Ukrainian]
8. Tsikalo, Ye. (2016). *Integration basis formation of a business entity management system* [Formuvannia intehratsiinoho bazysu systemy upravlinnia subiekta hospodariuvannia], *Formuvannia rynkovoї ekonomiky v Ukraini*, Vyp. 35, Ch. 2, s. 287–293 [in Ukrainian]
9. Tsikalo, Ye. (2018). *Structuring of information-economic mechanism of making and implementing decisions in the integrated management system of a business entity* [Strukturuvannia informatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu pryiniattia i realizatsii rishen v intehrovaniі systemi upravlinnia subiekta hospodariuvannia], *Formuvannia rynkovoї ekonomiky v Ukraini*, Vyp. 39, s. 179–189 [in Ukrainian]
10. Tsmots, I. H., Skorokhoda, O. V., Kis, Ya. P. (2015). *Synthesis of integrated automated enterprise management systems* [Syntez intehrovanykh avtomatyzovanykh system upravlinnia pidpriumstvom], *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, *Informatsiini systemy ta merezhi*, No. 829, s. 246–254 [in Ukrainian]
11. Haken, H. (1991). *Information and self-organization: a macroscopic approach to complex systems*. Trans. from Eng. Yu. A. Danilov [Informatsiya i samoorganizatsiya: makroskopicheskiy podkhod k slozhnym sistemam; per. s ang. Yu. A. Danilova], Mir, Moskva, 240 s. [in Russian]
12. Bakurova, A. V. (2010). *Self-organization of socio-economic systems: models and methods*: monograph [Samoorganizatsiia sotsialno-ekonomichnykh system: modeli i metody: monohrafiia], Zaporizhzhia, KPU, 328 s. [in Ukrainian]